

LIETUVOS RESPUBLIKOS SPECIALIŲJŲ TYRIMŲ TARNYBA

Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijai
El. p. info@am.lt

Kopija
Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybai
El. p. taryba@kt.gov.lt

ANTI-KORUPCINIO VERTINIMO IŠVADA DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS MIŠKŲ ĮSTATYMO NR. I-671 7 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. 19-12547

2019 m. lapkričio 8 d. Nr. 4-01-9470

Vadovaudamiesi Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 8 straipsnio nuostatomis ir atsižvelgdami į teisės akto projekto svarbą su miškų ūkiu susijusiai visuomeninių santykių sričiai, savo iniciatyva atlikome Lietuvos Respublikos miškų įstatymo Nr. I-671 7 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. 19-12547 (toliau – Projektas) antikorupcinį vertinimą.

Atlikus Projekto antikorupcinį vertinimą nustatyta, kad Projekto nuostatos gali būti naudingos atskiroms interesų grupėms, taip pat gali sudaryti sąlygas medieną įsigyjantiems asmenims nesąžiningam elgesiui. Be to, Projektu siūlomų nuostatų įgyvendinimas tiesiogiai susijęs su lydinčiais teisės aktais nustatyto teisiniu reglamentavimu (pavyzdžiui, duomenų apie asmenų atitikimą kriterijams pateikimu ir jų turinio tikrumo kontrole), tačiau, kadangi tokių teisės aktų projektai neparengti, šiuo metu visapusiškai ir objektyviai įvertinti su Projektu teikiamais siūlymais susijusių rizikos veiksnių Specialiųjų tyrimų tarnyba galimybės neturi.

Dėl Projekto teikiame šias pastabas ir pasiūlymus:

Projektu siūloma papildyti Miškų įstatymo 7 straipsnio 1 dalį nuostatomis, įtvirtinančiomis konkrečius socialinės ekonominės naudos šaliai kriterijus, kuriuos atitinkantys ūkio subjektai *pirmiausia* galėtų įsigyti aukcionuose ilgalaikėms ir pusmetinėms sutartims sudaryti (toliau – aukcionai) parduodamą žaliavinę medieną ir (ar) miško kirtimo liekanas (toliau – žaliavinė mediena).

Kaip nurodoma Projekto aiškinamajame rašte¹, Projektu siūlomų nuostatų tikslas – padidinti valstybiniuose miškuose išauginamos medienos teikiamą socialinę ir ekonominę naudą šaliai šalies medienos pramonėje veiklą vykdančioms asmenims sudarant palankesnes žaliavinės medienos įsigijimo sąlygas.

Specialiųjų tyrimų tarnybos nuomone, Projekto siūlymai svarstyti keliais aspektais:

1. Projekte siūlomas socialinės ekonominės naudos kriterijus, kad *ūkio subjektas per paskutinius 3 kalendorinius metus medienos gaminiams gaminti panaudojo ne mažiau kaip 80 procentų įsigytos žaliavinės medienos.*

1.1. Minėtomis Projekto nuostatomis šalies medienos pramonėje dalyvaujantiems asmenims keliamas reikalavimas perdirbti tik dalį (galimai išskirtinėmis sąlygomis) įsigytos žaliavinės medienos. Tačiau šie asmenys iki 20 procentų (atskirais atvejais – ir daugiau (žiūrėti 1.2 pastabą) aukcionuose įsigytos medienos galėtų sunaudoti kitais tikslais, nesusijusiais su žaliavinės medienos panaudojimu gaminiams gaminti. Tuo atveju, jeigu aukcionuose nustatytus kriterijus atitinkantiems asmenims (lyginant su kitais asmenimis, kurie tokių kriterijų neatitinka) būtų sudaroma galimybė žaliavinę medieną įsigyti palankesniomis sąlygomis (pavyzdžiui, mažesne kaina), šiems asmenims Projektu būtų sudaromos galimybės pasielgti nesąžiningai, pavyzdžiui: asmenys dalį įsigytos medienos galėtų perparduoti už didesnę kainą nustatytų kriterijų neatitinkantiems asmenims. Be to, mūsų manymu, ši problema taptų itin aktuali tuo atveju, jeigu žaliavinės medienos paklausa viršytų jos pasiūlą ir kriterijų neatitinkančių asmenų galimybės įsigyti aukcionuose parduodamą žaliavinę medieną būtų apribotos arba itin nepalankios.

1.2. Projekte siūlomas kriterijus siejamas su asmens veikla per paskutinius trejus kalendorinius metus. Tokio reikalavimo taikymas reiškia, kad iš asmens nereikalaujama visą laikotarpį vykdyti medienos gaminių gaminimo iš įsigytos žaliavinės medienos veiklą, todėl, pavyzdžiui, tam tikrą laikotarpį (vienerius metus) asmuo galėtų vykdyti veiklą, susijusią su gaminių iš žaliavinės medienos gaminimu, tačiau vėliau (kitais metais) galėtų užsiimti kita, su gaminių iš žaliavinės medienos gaminimu nesusijusia veikla. Šiuo atveju Projekto siūlymai rizikingi tuo aspektu, kad per ataskaitinį laikotarpį palyginti mažus žaliavinės medienos kiekius pirkę ir dalį jos panaudoję medienos gaminiams gaminti asmenys ateityje gali pasielgti nesąžiningai ir kitiems tikslams (pavyzdžiui, turėdami tikslą ją perparduoti brangiau) nupirkti itin didelius žaliavinės medienos kiekius (pavyzdžiui, taip pasielgti gali nusprendę iš medienos perdirbimo rinkos pasitraukti ketinantys asmenys). Šiuo atveju Projektu siejami tikslai gali likti neįgyvendinti.

¹ Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/34b24e60f62e11e9b1edb3c76ab78f41?positionInSearchResults=1&searchModelUID=d9436dd4-5c60-4575-a8a4-9cd9080086ca>;

1.3. Mūsų nuomone, teisinio aiškumo požiūriu svarstyti Projektu siūloma asmeniui taikomą kriterijų apibrėžianti formulė, kad asmuo „*medienos gaminiams gaminti*“ panaudojo ne mažiau kaip 80 procentų įsigytos žaliavinės medienos“, kadangi įgyvendinant Projektu siūlomas nuostatas gali kilti neaiškumas, koks yra sąvokos „*medienos gaminių gaminimas*“ turinys ir kokie gaminiai galės būti laikomi „*medienos gaminiiais*“. Pavyzdžiui, atsižvelgdami į Lietuvos Respublikos miškų įstatymo (toliau – Įstatymas) 2 straipsnio 32 dalies nuostatomis reglamentuotą žaliavinės medienos sąvoką² manytume, kad atskirais atvejais gali būti diskutuojama, ar „*medienos gaminiu*“ gali būti laikoma panaudojant minimalius išteklius apdirbta ir perpardavimui paruošta mediena (pavyzdžiui, nužievinti ar apipjauti rąstai, iš esmės nesantys gaminiiais). Kadangi toks neaiškumas atskirais atvejais gali sudaryti sąlygas asmenims pasielgti nesąžiningai (pavyzdžiui, deklaruoti, kad įsigyta žaliavinė mediena buvo panaudota gaminiams gaminti, nors iš esmės jokių gaminių pagaminta nebuvo), siūlome Projekto nuostatas sukonkretinti.

2. Projekte siūlomas socialinės ekonominės naudos kriterijus, kad „*vidutinis metinis ūkio subjekto sukurtų (užimtų) darbo vietų, tiesiogiai susietų su gaminių iš žaliavinės medienos ir (ar) miško kirtimo liekanų gamyba, Lietuvos Respublikoje skaičius yra ne mažesnis kaip penki*“.

2.1. Atkreipiame dėmesį, kad minėtas kriterijus siejamas su „*gaminių iš žaliavinės medienos gaminiu*“. Atsižvelgdami į aukščiau išdėstytą 1.3 pastabą manome, kad teisinis neaiškumas dėl sąvokos „*medienos gaminiai*“ turinio asmenims gali sudaryti sąlygas nevienareikšmiškai interpretuoti šias Projektu siūlomas nuostatas.

2.2. Atkreipiame dėmesį, kad Projekte (siūlymuose dėl Miškų įstatymo 7 straipsnio 1 dalies 1 ir 2 punktų) nustatyti kriterijai nesiejami su reikalavimu, kad juos (kriterijus) pagrindžiančios aplinkybės būtų susijusios su tik aukcionuose įsigytos žaliavinės medienos panaudojimu gaminiams gaminti ir atitinkamai šiam tikslui skirtų darbo vietų sukūrimu. Taigi, priėmus Projektą asmenų atitikties kriterijams įvertinimui galėtų būti naudojami duomenys, susiję su ne tik aukcionuose, bet ir kitais būdais asmenų įgyta žaliavine mediena.

2.3. Manytume, kad atskirais atvejais gali kilti neaiškumas, kokios ūkio subjekto sukurtos (užimtos) darbo vietos gali būti laikomos „*tiesiogiai susietos su iš žaliavinės medienos ir (ar) miško kirtimo liekanų gaminių gamyba*“. Pavyzdžiui, ar iš aukciono žaliavinę medieną į gamybos ar kitą vietą transportuojančio asmens „*darbo vieta*“ yra tiesiogiai susijusi su minėtais tikslais ar ne? Ar tokia darbo vieta gali būti laikoma jau pagamintų medienos gaminių sandėlio prižiūrėtojo veikla ar ne ir pan.

Siekdami teisinio aiškumo ir sumažinti galimybes pasielgti nesąžiningai, siūlome Projektu į aukščiau išdėstytus aspektus atsižvelgti.

² Miškų įstatymo 2 straipsnio 32 dalis nustato, kad „žaliavinė mediena yra miško žemėje nukirstų medžių stiebų mediena, skirta medienos gaminiams ruošti“.

3. Projekte siūlomas kriterijus, kad „ūkio subjektas teisėtai pagrindais (kaip jam priklausantis ilgalaikis materialusis turtas, įskaitant turtą, įsigytą lizingo būdu) disponuoja gamybiniais įrenginiais, leidžiančiais perdirbti įsigytą žaliavinę medieną ir (ar) miško kirtimo liekanas“.

Šiuo atveju atkreipiame dėmesį, kad Projektu siūlomas kriterijus nereikalauja, kad ūkio subjektas disponuojamus gamybinius įrenginius naudotų žaliavinės medienos perdirbimui. Be to, šis kriterijus nesiejamas su aukcionuose įsigytos žaliavinės medienos perdirbimu, todėl šį kriterijų formaliai gali atitikti asmenys, iš esmės patys nevykdantys žaliavinės medienos perdirbimo veiklos (pavyzdžiui, nuomojantys turimus įrenginius kitiems asmenims) arba vykdantys kitais būdais (ne aukcione) įsigytos medienos perdirbimą.

4. Atkreipiame dėmesį, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2019 m. birželio 19 d. nutarimo Nr. 590 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. lapkričio 30 d. nutarimo Nr. 972 „Dėl Prekybos valstybiniuose miškuose pagaminta žaliavine mediena ir miško kirtimo liekanomis tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“ 2 punktas³ ir juo patvirtintas Prekybos valstybiniuose miškuose pagaminta žaliavine mediena ir miško kirtimo liekanomis tvarkos aprašas (toliau – Aprašas) galimai turėjo reikšmės 2019 metų II pusmetį vykdytuose aukcionuose parduotos žaliavinės medienos pardavimo kainos sumažėjimui⁴.

Minėto Aprašo nuostatos⁵ leidžia daryti išvadą, kad toks kainų sumažėjimas turės reikšmės ir ateityje (2020 m. ir galimai vėliau) vyksiančiuose aukcionuose parduodamos žaliavinės medienos kainoms. Taigi, kadangi Projektu atskirų asmenų kategorijoms numatoma pirmumo teisė įsigyti aukcionuose parduodamą žaliavinę medieną, Projekto siūlymai gali būti traktuojami kaip naudingi atskiroms interesų grupėms.

5. Atsižvelgdami į aukščiau išdėstytas pastabas, manome, kad Projektu atskiroms interesų grupėms sudaromos išskirtinės veiklos sąlygos. Atkreipiame dėmesį, kad Specialiųjų tyrimų tarnyba

³ Numatančiu, kad Prekybos valstybiniuose miškuose pagaminta žaliavine mediena ir miško kirtimo liekanomis tvarkos aprašo 35 punkto nuostatos netaikomos 2019 metų II pusmečiui vykdomuose aukcionuose ilgalaikėms ir pusmetinėms sutartims sudaryti, 2019 metų II pusmečiui vykdomuose aukcionuose ilgalaikėms ir pusmetinėms sutartims sudaryti (išskyrus pakartotinius aukcionus) pardavėjo nustatoma pradinė žaliavinės medienos ir miško kirtimo liekanų kaina yra lygi paskutiniojo įvykusio pusmetinio aukciono parduoto atitinkamo sortimento ar miško kirtimo liekanų vidutinei svertinei kainai, sumažintai 20 proc. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/legalAct.html?documentId=2dd42100935911e9ae2e9d61b1f977b3>;

⁴ Pavyzdžiui, UAB „Baltpool“ duomenimis 2019 m. II pusmečio medienos aukcione 62 % medienos buvo parduoti siūlant mažesnes nei pradinės kainas, o lyginant su I pusmečio aukciono duomenimis, visų sortimentų kainų sumažėjo vidutiniškai 22 proc. Prieiga per internetą: <https://www.baltpool.eu/lt/ivyko-2019-m-ii-pusmecio-medienos-aukcionas/>; <https://www.delfi.lt/verslas/verslas/skelbia-valstybines-medienos-aukciono-rezultatus-kainos-krito-penktadaliu.d?id=81810501>;

⁵ Pavyzdžiui, Aprašo 35 punkto nuostatos, nustatančios, kad medienos pradinė kaina yra lygi pardavėjo vykdyto paskutiniojo įvykusio aukciono parduoto atitinkamo sortimento ar miško kirtimo liekanų vidutinei svertinei kainai, kurią privalo apskaičiuoti pardavėjas.

ne kartą yra pateikusi nuomonę⁶, kad reguliuojant žaliavinės medienos pardavimą visiems asmenims, kurių veikla susijusi su žaliavinės medienos įsigijimu, turėtų būti taikomos vienodos žaliavinės medienos įsigijimo sąlygos. Taip pat atkreiptinas dėmesys į Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos (toliau – Konkurencijos taryba) poziciją⁷, kai teisės aktų projektais atskiriems ūkio subjektams buvo siūloma nustatyti palankesnes medienos įsigijimo sąlygas. Atsižvelgdami į Projektu numatomą teisinį reglamentavimą Konkurencijos tarybos prašytume pasisakyti ir dėl Projekto.

Prašome per du mėnesius nuo antikorporcinio vertinimo išvados gavimo dienos informuoti Specialiųjų tyrimų tarnybą, kaip buvo atsižvelgta į šioje išvadoje pateiktas pastabas. Atsakymą prašome paskelbti per Lietuvos Respublikos Seimo teisės aktų informacinę sistemą ir jį susieti su šia antikorporcinio vertinimo išvada.

L. e. direktoriaus pareigas

Jovitas Raškevičius

Gintas Kerbelis, tel. (8 706) 63 294, el. p. gintas.kerbelis@stt.lt

⁶ Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/40188c604aee11e4ba2fc5e712e90cd4?jfwid=-ub28xujc3>;

⁷ Pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos miškų įstatymo Nr. I-671 7 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIP-1381(2) ir Lietuvos Respublikos miškų įstatymo Nr. I-671 1 ir 7 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIP-1381(3) antikorporciniuose vertinimuose (atitinkamai 2014 m. spalio 3 d. raštas Nr. 4-01-5867 ir 2015 m. sausio 14 d. raštas Nr. 4-01-265). Prieiga internete:

<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/40188c604aee11e4ba2fc5e712e90cd4?jfwid=-35aaxgkci>;

<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/84b31e909bd811e48d7bacdf30d64d66?jfwid=-35aaxglib>.